

ESTUDI PRELIMINAR

Quan fa mes d'un any el director de l'Anuari em va demanar que assumira la coordinació d'aquest número sobre la crisi, dues de les primeres coses que vaig pensar van ser: una, amb qui podria comptar per a donar-li cos, i l'altra, ingènuament, que a la vista dels llargs terminis per a l'entrega dels originals, quasi es podria fer una anàlisi retrospectiva de la crisi, amb la idea que en aquests moments ja podríem parlar d'història per haver eixit de la crisi. I en lloc d'eixir-ne s'han ajuntat la crisi financera amb origen immediat en les hipoteques subprime, amb la del deute, públic i privat, que coincideix amb la crisi de l'economia real i, per extensió, amb una crisi del sistema, en totes les vessants, i singularment a Europa, des del sistema bancari a la subsistència o no de l'euro, en la política pels canvis de color del govern quan hi ha eleccions, com a la dels canvis de governs sense eleccions que són substituïts per "tecnòcrates", que evidencia una crisi de la democràcia i també una crisi del Dret, quan es prenen mesures per a rescatar països per uns canals que no són els que millor s'ajusten al tractats de la Unió Europea, ni tampoc als reglaments i directives comunitàries.

Quant als coautors que vaig haver de buscar —als qui, en primer lloc, he de fer constar el meu reconeixement i agraïment per la seua disposició desinteressada a col·laborar i sobre uns temes en canvi continu, així com per la qualitat de les seues aportacions que el lector podrà comprovar—, ho vaig fer al voltant del màster universitari en Internacionalització Econòmica: Integració i Comerç Internacional, que s'imparteix a la Universitat Jaume I.

Les perspectives d'anàlisi de la crisi havien de ser econòmiques i també jurídiques, unes amb caràcter més general i les altres centrant-se en aspectes singulars rellevants; sens dubte, aquestes no poden acaparar amb detall tot l'abast de la crisi, però qui s'apropi a aquest volum, pot adquirir criteris més que suficients per concloure per què estem on estem, raons d'uns i d'altres i perspectives d'eixida. També hauria estat possible introduir una perspectiva psicològica, atès que sovint es parla que es tracta d'una crisi de confiança i de credibilitat, però tenint en compte la limitació de l'espai, i també perquè s'allunya dels continguts propis del màster, la responsabilitat de la seua absència és d'aquest coordinador.

La primera aportació és la de Vicente Orts Ríos, catedràtic de Fonaments de l'Anàlisi Econòmica, qui fa una aclaridora anàlisi de les causes remotes i pròximes de la crisi, així com dels efectes especialment a Espanya, on la taxa d'atur ha tornat als nivells de la primera meitat dels anys 90. L'autor assenyala com a característiques de l'impacte de la crisi al nostre país: la bombolla immobiliària, l'endeutament privat, la baixa productivitat i competitivitat del teixit productiu, l'endeutament amb l'exterior i l'escenari econòmic internacional.

En segon lloc, Andrés Recalde Castells, catedràtic de Dret Mercantil, també en una aportació de caràcter general, posa en relleu el tarannà no neutral de la ciència econòmica, que massa vegades s'oculta, i la seua influència en els canvis normatius que han afavorit la crisi, com ara la desregulació de mercats, modificacions en el règim

comptable i absència d'altres reformes en matèria de responsabilitat dels gestors i, en definitiva, denuncia els perversos efectes de la que podem anomenar "glorificació" de l'eficiència.

Després ja entrem en aportacions de caire més específic, les primeres al voltant del comerç internacional; així, Celestino Suárez Burguet, catedràtic d'Economia Aplicada, se centra en la globalització i el comerç internacional, l'expansió del qual no és aliena a la crisi, ja que els fluxos de comerç mundial s'han vist negativament afectats i estem assistint a un canvi substancial en el paper que té el comerç en l'escenari macroeconòmic, per la qual cosa caldria culminar amb èxit la Ronda Doha i d'aquesta manera es donaria suport a una recuperació econòmica on els exportadors puguen dur a terme inversions en un entorn segur d'accés a mercats exteriors.

Una altra vessant del comerç internacional l'aborda Santiago Ibáñez Marsilla, professor titular de Dret Financer i Tributari, com és la de les conflictives ajudes al crèdit a l'exportació i el que cal considerar subvenció per a l'Organització Mundial del Comerç, especialment en un moment en què les entitats financeres privades tallen el finançament al comerç, ja que si les condicions de mercat són el referent per a determinar l'existència d'un "benefici", llavors les actuacions de les agències de crèdit a l'exportació que intenten fer front a aquestes fallides de mercat es considerarà que constitueixen un "benefici", atès que faciliten finançament o cobertura a una operació que no s'hauria realitzat en el mercat en aquestes condicions en absolut, per la qual cosa considera que en les discussions de la Ronda Doha s'hauria d'introduir una norma que permetera un cert marge d'acció a la intervenció pública en matèria de suport al crèdit a l'exportació davant de circumstàncies de fallida de mercat.

A continuació, dues aportacions reflexionen sobre aspectes fiscals rellevants en la situació de crisi; Modesto Fabra Valls, professor titular de Dret Financer i Tributari, aborda l'evolució i la problemàtica dels paradisos fiscals i les empentes des d'organitzacions internacionals i dels Estats en la lluita contra aquells, on d'alguna manera s'ha donat una solució nominal al problema fent un canvi en el concepte de paradís fiscal, ja que no ho és on només hi ha una nul·la o reduïda tributació, sinó que ho és aquell territori amb nul·la imposició que no efectua un intercanvi efectiu d'informació, cosa que en determinades circumstàncies, sorprenentment, pot donar lloc a una renda no tributa en cap lloc.

José Marcos Domingues, catedràtic de Dret Financer, s'ocupa, encara que referit al Brasil, de les reaccions que davant la crisi es poden dur a terme a través dels tributs i de la institució del pressupost públic, així com dels riscos que comporta el mal ús d'aquest, i encara que se suma a les virtuts del principi d'eficiència, no deixa de denunciar la injustícia de la baixa inversió en salut, educació i infraestructures.

Per tancar aquesta edició de l'Anuari, s'inclouen dues aportacions amb propostes adreçades a les empreses per a eixir de la crisi. M. Ángeles Fernández Izquierdo i M. Jesús Muñoz Torres, catedràtica i professora titular, respectivament, d'Economia Financera i Comptabilitat, evidencien que una de les principals lliçons de la crisi, en primer lloc financera i després econòmica, està sent la naturalesa imprevisible del risc o els desajustos entre la percepció del risc i la seua vertadera entitat, per la qual cosa postulen la gestió amb criteris de responsabilitat social o criteris financers, ambientals,

socials i de govern corporatiu (FASG) que permeten estar en condicions de preveure resultats que no serien previsibles davall altres formes de gestió, sent més adequat per a la gestió i eixida de l'actual crisi.

Finalment, María Ripollés Meliá i M. Luisa Flor Peris, professores titulars d'Organització d'Empreses, plantegen la internacionalització de les empreses de nova creació per a identificar oportunitats de negoci en segments globals però per a competir en mercats locals, amb una estratègia que els permet ser competitives internacionalment.

Amb aquesta apressada síntesi de les distintes col·laboracions queda clar que totes han pres com a objecte de reflexió la crisi i la internacionalització econòmica i que altres aspectes han quedat al marge, és a dir, són totes les que hi estan, però no hi estan totes les que són. A més a més, tampoc han estat els autors "víctimes de la dictadura del moment", per a això ja hi estan la premsa i les revistes de divulgació. Tampoc jo vull caure en aquesta temptació, encara que alguna de les consideracions que faré coincideix en part en l'actualitat del moment que escric.

Un dels problemes que amb més claredat han influït en la crisi ha estat l'endeutament, primerament privat, facilitat per la concessió de crèdits per les entitats financeres sense tenir en compte seriosament les possibilitats de cobrament i creant actius financers com a conseqüència de la titulació d'aquells crèdits, això és, actius tòxics amb el corresponent risc per a l'inversor. Després, l'endeutament públic, que si en alguns països era moderat dins de les proporcions establertes, ha hagut de créixer per atendre accions d'impuls i estímul de l'activitat econòmica, i en altres ja era més elevat. Els tipus d'interès baixos i l'increment continu del valor dels immobles han afavorit comportaments d'endeutament que s'ha manifestat insostenible quan els immobles han deixat de passar de mà i el seu valor ha minvat. Altrament, i especialment per al crèdit públic, l'increment de tipus d'interès per a obtenir finançament impedeix augmentar el deute així com pagar altres obligacions si no hi ha altres ingressos i, en situació de crisi, quan no de recessió, els ingressos tributaris dels ens públics també minven.

El deute ha estat en els darrers anys una addicció que costarà de traure i per la qual pagaran tant els addictes com els que no ho han estat, que ho són tant els que no s'han endeutat, com els que ho havien de fer per un comportament absolutament racional i no per consums desaforats. I per al deute públic, ja se sap que l'increment de deute d'avui és equivalent a un increment d'impostos del demà, fet especialment injust quan els diners obtinguts del deute es destinen a satisfer necessitats corrents. Per altra banda, no es pot deixar de mencionar la important ajuda que els Estats membres de la Unió Europea han fet a les entitats financeres i no sempre amb una clara justificació de la inaplicació del règim de les ajudes d'Estat establert al Tractat de Funcionament de l'UE.

Una creença oriental deia que el món el portaven quatre elefants que a la vegada se sostenien sobre una gran tortuga. Avui, metafòricament, podríem dir que el món descansa sobre el deute i que aquest se sosté en aquells que el paguen i mentre ho facen, perquè a les seues mans està la possibilitat d'un renaixement o d'un llarg i tenebrós període.

Com deia, a més del deute, els "derivats" negociables han estat també un dels elements afavoridors de la crisi, ja que aquests títols han anat molt més enllà del que hauria de ser un títol valor, cosa que pot no sorprendre si tenim en compte el que al Faust de Goethe es descriu sobre el paper moneda, instrument diabòlic proposat pel mateix Mefistòfil davant

la ruïna de l'imperi. Quan davant l'emperador apareixen el mariscal i el generalíssim, satisfets per haver saldat els comptes i pagat totes les soldades, i a les preguntes de l'emperador, trobem la conversa següent:¹

«EL CANCELLER (adelantándose a paso lento). –¿Qué dicha en mis últimos años! Al menos podré morir satisfecho. Prestadme atento oído y contemplad la gran página del destino que acaba de convertir el mal en bien. (Lee). “Se participa al que quiera saberlo, que vale este papel mil coronas; se ha dado en garantía cierta un gran número de bienes que habían desaparecido bajo el suelo del imperio. Han sido adoptadas todas las medidas para que ese rico tesoro, una vez reconquistado, sirva para la extinción del crédito”.

EL EMPERADOR. –Sospecho haya aquí algún delito, algún monstruoso engaño. ¿Quién ha falsificado la firma imperial? ¿Ha podido quedar impune semejante crimen?

EL TESORERO. –Repasa tus recuerdos; tú mismo los firmaste anoche, mientras estabas representando al gran Pan; el Canciller y yo te hablamos en estos términos: «Consagra la alegría solemne de esta fiesta y el bienestar del pueblo por medio de algunos rasgos de tu pluma». Y tú los trazaste clara y distintamente. Luego los magos los han reproducido instantáneamente a millares; y a fin de que el beneficio pudiera ser desde luego provechoso a todos, los hemos timbrado enseguida de diferentes cantidades: de diez, de treinta, de cincuenta y de cien. No podéis figuraros lo bien que ha acogido el pueblo la medida; ved, si no, vuestra ciudad, poco ha desolada y amortecida, cómo recobra la vida y se estremece de placer en todos sus rincones...

EL EMPERADOR. –¿Reconocen mis súbditos en ello el valor del oro puro? ¿El ejército y la corte consienten en que se les dé por paga? En este caso, por grande que sea mi asombro, permitiré su circulación.

EL MARISCAL. –Imposible sería detener el papel en su vuelo, pues los billetes corren como el rayo. La tienda de los cambistas está abierta de par en par; y se cambia el documento en oro o plata mediante alguna rebaja, dirigiéndose todos desde allí al mercado, a las panaderías y a las fondas. La mitad de la gente no piensa más que en festines; mientras que la otra mitad se pavonea con vestidos nuevos; así es que el tendero corta y el sastre cose. El vino corre a torrentes en las tabernas a los gritos de: «¡Viva el Emperador!» Y las ollas humean, y los asadores dan vueltas, y los platos resuenan a los mismos gritos.

MEFISTÓFELES. –El que se pasee solitario por los terrados verá a la más hermosa espléndidamente adornada, con los hermosos ojos ocultos bajo el tejido de un abanico de plumas; nos sonrío y sigue con la mirada los billetes; y más pronto que con la elocuencia y el talento se obtienen así los supremos favores. No habrá ya necesidad de cargarse de bolsas y sacos, porque una pequeña hoja de papel se lleva fácilmente en el seno, y hasta puede juntarse, en la unión más íntima, con las cartas de amor. El sacerdote la lleva piadosamente en su breviario; y el soldado, para que sean sus movimientos más rápidos, procura aligerar su cintura. Que Su Majestad me perdone si al parecer debilito su gran obra apreciándola en sus pequeñas ventajas.

¹ Empe la traducció en prosa de l'alemany al castellà d'U. S. L. de l'editorial Iberia, S.A., en lloc de la versificada al català de Josep Leonart, en Editorial Proa, 3a edició, 1995, per considerar que és més apropiada per a allò que es vol transmetre amb la seua inclusió en aquest lloc.

FAUSTO. –La plenitud de tus tesoros que dormida yace profundamente en las tierras de tus Estados, no da provecho alguno. Ni la imaginación más galana podría concebir tanta riqueza, ni la fantasía en su vuelo más sublime llegar a figurársela; sólo los espíritus dignos de contemplar la profundidad conciben por lo infinito una confianza ilimitada.

MEFISTÓFELES. –¿Es tan cómodo que pueda semejante papel suplir el oro y las perlas! Siempre se sabe todo cuanto uno tiene; además, no hay necesidad de pesarlo ni cambiar, y puede cada uno entregarse libremente al amor y al vino. ¿Quiere uno moneda? Lo cambia y se la procura; y si falta metal, se cava por algún tiempo la tierra; se empeñan las alhajas, y he aquí el papel amortizado, con rubor de los incrédulos que de un modo tan insolente se burlaban de nosotros. Nadie desea otra cosa cuando se está acostumbrado a ello; ya veréis como en lo sucesivo no faltarán en los Estados del Emperador papel, oro y alhajas.

EL EMPERADOR. –Merecéis bien de nuestro reino; que en lo sucesivo sea la recompensa proporcionada a vuestro servicio. Os confiamos el interior de las tierras de nuestros Estados, por ser vosotros los más dignos custodios de los tesoros que contienen...»

En efecte, el paper moneda va suposar el canvi de funció dels pagarés i de les lletres de canvi que havien sorgit molt abans; però, després, s'han generalitzat els títols valors, i fins i tot la seua desmaterialització, en incorporar-se el dret en una anotació comptable, on ja no hi ha ni paper, hi ha "lletres de pilota", s'emeten títols o actius recolzats per "cistelles" de contingut no sempre clar, ni tampoc segur, hi ha mercats de futurs i, és clar, es confia que siguen les agències de qualificació (no sempre independents) les que es pronuncien sobre el valor dels "tresors que hi ha al subsòl", com si se n'haguera confiat la custòdia a elles. Com no hi ha d'haver diferència entre l'economia real i la financera?

Les circumstàncies canvien tan de pressa, les reaccions als mercats financers són tan ràpides i variables, les respostes dels poders públics tan lentes, encara que no falten declaracions ampul·loses, i la confrontació entre les propostes d'austeritat i les d'estímul per al comportament dels esmentats poders públics és tan evident, que la ciutadania no pot estar més que desorientada, com sembla que també ho estan la majoria dels responsables polítics, que parlen de la refundació, del capitalisme, d'Europa... i especialment en els òrgans de la Unió Europea es prenen decisions, l'execució i concreció de les quals s'ajornen fins a uns punts que entren en situacions agòniques o simplement queden com a record d'una cimera que creà expectatives en el moment de la seua celebració i que, com la gasosa, es desbrava, en passar els dies sense executar-se, i es torna en depressió. Però, també és cert que la crisi no és sols espanyola, ni europea, és pràcticament mundial; la societat avui està globalitzada, porta un seguiment continu dels mercats financers més importants de tot el món, i en canvi no hi ha organismes de caire mundial que puguen donar respostes globals.

En aspectes d'aquestes dues qüestions em centraré breument, en concret a exposar com la crisi ha influït en la política pressupostària i financera dels Estats membres de la Unió Europea i com s'instrumenten els acords presos pel Grup dels 20.

Pel que fa a la incidència en la política financera i pressupostària, cal assenyalar la separació que hi ha hagut, respecte dels canals establerts als tractats, en les decisions

preses per l'UE davant els països objecte de rescat, perquè la matèria fiscal està sotmesa a uns límits per a l'harmonització, i en aquests casos s'ha exigint a Grècia, Irlanda i Portugal mesures fiscals que no troben empara als tractats ni a directives comunitàries. Però també, i el que és més important, afecta el procés pressupostari de cada Estat membre.

Cada Estat ha de confeccionar el seu pressupost, el govern elabora el projecte i les corts el discuteixen i, si s'escau, l'aproven, i és el govern el responsable de la seua execució. Fins ara hi havia uns mecanismes de control europeu per a la supervisió de situacions pressupostàries i de polítiques econòmiques, així com per als casos de dèficit públic excessiu. D'acord amb el Tractat de Funcionament de l'UE, el Consell, sobre la base d'una recomanació de la Comissió, ha d'elaborar un projecte d'orientacions generals per a les polítiques econòmiques dels Estats membres i de la comunitat i presentar un informe sobre aquesta qüestió al Consell Europeu. Així mateix, el Consell ha de supervisar l'evolució econòmica de cada Estat membre i de la comunitat, així com la coherència de les polítiques econòmiques amb les orientacions generals i regularment n'ha de fer una avaluació global. La coordinació i orientacions generals de política econòmica s'assenten o sobre el programa d'estabilitat, que han de presentar periòdicament els Estats que han adoptat l'euro, o sobre el programa de convergència, que han de presentar la resta d'Estats, i que ha d'incloure informació sobre l'objectiu pressupostari a mitjà termini, que lògicament s'ha de basar en l'aplicació d'estratègies creïbles de política fiscal a mitjà termini, que permeten cobrir les despeses, ja que la Comissió, l'ECOFIN i el Consell han d'examinar-lo i avaluar si els supòsits econòmics en què es basa el programa són realistes, si la trajectòria d'ajust és adequada i si les mesures adoptades i/o proposades per a seguir la trajectòria d'ajust són suficients per a aconseguir l'objectiu pressupostari. El Consell pot realitzar diverses recomanacions quan aprecie divergències o insuficiència de les mesures. En aquests termes, doncs, les institucions comunitàries pot dir-se que realitzen una acció més de control que d'un altre caràcter, sense perjudici que algunes de les recomanacions puguen decidir que l'òrgan competent haja de proposar i aprovar alguna mesura.

En efecte, el control que es du a terme per l'UE no és un control comú sobre la legalitat d'allò que s'ha actuat, o sobre l'eficiència en l'execució de la corresponent partida pressupostària, ni tampoc té un efecte revisor essencialment retrospectiu, sinó que té un efecte prospectiu que incideix en la programació de l'activitat financera dels Estats i que té una projecció molt major que la dels estrictes pressupostos, en la mesura que també pot afectar les lleis de despesa, com de fet així està succeint, per exemple, amb la legislació de les pensions, laboral, etc.

Amb independència que els Estats continuen sent responsables de la seua política pressupostària, també han de complir les exigències comunitàries i els límits de referència, llevat d'excepcions previstes, no han d'excedir-se ni en l'elaboració del projecte de pressupostos, ni en la seua aprovació, ni en l'execució i liquidació d'aquest, i si no es fa així es pot incórrer en les responsabilitats que el mateix dret originari i derivat comunitari estableixen, a més de sotmetre's als criteris sobre ingressos i despeses que pugua fixar el Consell.

En ocasió de la crisi actual s'han plantejat una sèrie de modificacions referides als requisits aplicables als marcs pressupostaris dels Estats membres, a l'execució efectiva de la supervisió pressupostària en la zona euro, a la prevenció i correcció de desequilibris

macroeconòmics, al reforçament de la supervisió de les situacions pressupostàries i a la supervisió i coordinació de les polítiques econòmiques (component preventiu) i a l'acceleració i aclariment del procediment de dèficit excessiu (component corrector), que es van publicar al Diari Oficial de l'UE el dia 23 de novembre de 2011, i el mateix dia el president de la Comissió ja avançava que calia establir nous controls sobre el pressupost dels Estats, fet que s'ha confirmat en la cimera dels caps d'Estat del 9 de desembre i que comporta la modificació dels tractats.

Les diferents facetes de la coordinació de les polítiques econòmiques, incloent-hi la supervisió de les reformes estructurals, s'integren en un nou cicle de supervisió denominat "semestre europeu" (el primer de cada any), que agrupa els processos existents en el context del Pacte d'Estabilitat i Creixement i de les orientacions generals de política econòmica, i que sincronitza en particular la presentació dels programes d'estabilitat i convergència i els programes nacionals de reforma. Fins a la promulgació de la nova normativa, l'UE analitzava els marcs pressupostaris a la tardor i el compliment o no per part dels Estats dels seus compromisos només es comprovava a posteriori. Ara, els Estats i la Comissió han de debatre en els sis primers mesos de l'any les reformes estructurals, les mesures de foment del creixement i la supervisió pressupostària. Els canvis es donen per les evidents insuficiències dels avanços en la consecució de l'objectiu pressupostari, per a la qual cosa s'introdueix un nou principi de prudència pressupostària.

En resum, cal indicar que juntament amb les actuacions que puguen derivar de la supervisió de les situacions pressupostàries i de la supervisió i coordinació de les polítiques econòmiques, així com dels procediments de dèficit excessiu, el "semestre europeu", que no ha de confondre's amb la presidència rotatòria per semestres de la Unió, comporta que la Comissió presente al gener un estudi prospectiu anual sobre el creixement amb una avaluació clara de la situació econòmica de l'UE i orientacions per a noves accions prioritàries a escala de l'UE i dels Estats membres; a la primavera, amb les aportacions del Consell de la Unió Europea i del Parlament, el Consell Europeu ha de debatre i aprovar aquest programa de reforma econòmica i política fiscal en unes úniques conclusions, de manera que els caps d'Estat o de govern facen seus el programa econòmic comú i el marc comú de supervisió pressupostària i es comprometen a aplicar-los adequadament en els seus respectius països; després, els Estats presenten els seus programes (d'estabilitat si és zona euro, de convergència els altres); al juny, després de l'avaluació oportuna d'aquests informes nacionals, la Comissió ha de presentar al Consell projectes de recomanacions específiques per país, per tal de posar en relleu els avanços i deficiències de cada Estat membre en la realització de les accions acordades. El Consell Europeu de juny ha de debatre aquestes recomanacions, i el Consell les ha d'adoptar a continuació. Els Estats membres han de tindre en compte les orientacions del Consell quan elaboren els seus pressupostos per a l'any següent.

A partir d'aquí, i sense perjudici que els projectes de pressupost es remeten després pel govern al corresponent parlament, queda sobre la taula si aquest continua gaudint plenament del seu dret de decidir sobre el seu pressupost, com es defensa en la informació oficial de l'UE, o si al contrari això no és així, tenint en compte que si no s'accepten les recomanacions del Consell de juny poden entrar en joc les noves normes coercitives previstes: dipòsits o multes.

Entenc que el fet que el Consell també es pronuncie sobre les polítiques fiscals i amb tots els condicionants de la supervisió pressupostària, suposa que hi ha un control previ, no a posteriori, en la presa de decisions per part dels Estats, que sens dubte minva la tradicional competència dels òrgans interns d'un Estat, però si hem volgut una Unió Econòmica i Monetària, la realitat està requerint que també siguen altres les unions, com per exemple la fiscal, i la pressupostària no en pot ser una excepció. Són passos necessaris en el camí de "més Europa", però també és cert que els òrgans democràtics haurien de tindre un paper més rellevant i decisor, perquè el Parlament pot valorar l'informe de la Comissió, però no esmenar-lo, així com seria oportú que també criteris de justícia presidiren aquestes actuacions de control, en compte de fer-ho criteris merament quantitius. Una nova cessió de sobirania està servida, i el Parlament Europeu hauria de tindre un paper més rellevant, però també cal aprofitar l'avinentsa per a introduir un acurat sistema de responsabilitats i que els errors en les previsions d'ingressos que no poden cobrir les despeses autoritzades no siguen intranscendents jurídicament, i que qui siga competent per a prendre una decisió ha d'assumir alguna responsabilitat per les conseqüències dolentes d'aquesta.

L'altre aspecte sobre el qual apressadament també vull reflexionar fa referència a la falta de correlació entre la societat global i un govern global que no existeix. En circumstàncies com les actuals és més que evident que els Estats i els seus governs estan en una situació en la qual per si mateixos difícilment poden prendre mesures efectives en resposta a problemes que desborden les seues fronteres. Els condicionants europeus fan que siguen els òrgans institucionals comunitaris aquells que haurien de prendre mesures i de vegades no se sap ben bé si les decisions les prenen autònomament o amb recomanació d'algun Estat o Estats membres amb més pes específic, i això que hi ha procediments reglats per a la presa de decisions, però així i tot, l'abast és per als Estats membres i, en canvi, la crisi és mundial.

En un altre nivell trobem el Grup dels 20 o G20, que substitueix el G7 (països rics i el G8 més Rússia), al qual s'han incorporat països emergents, que és un altre nivell perquè es tracta d'un grup informal, i de caire polític, que intenta donar resposta coordinada a la crisi mundial, ja que és un fòrum per a la cooperació econòmica internacional, tal com es va definir en la cimera de setembre de 2009 a Pittsburgh. Hi ha una major representativitat, però no hi són tots els Estats i els acords que es prenen han de ser posats en marxa en cada Estat pels procediments en cada cas aplicables, ja que no compta amb una infraestructura permanent de recursos humans. No obstant això, ha creat òrgans més estables i en la reunió a Londres d'abril de 2009 es va crear el Consell d'Estabilitat Financera, amb un mandat reforçat, com a successor del Fòrum d'Estabilitat Financera, amb inclusió de tots els membres del G20, més Espanya i la Comissió Europea; aquest Consell ha de col·laborar amb el Fons Monetari Internacional (FMI) per a facilitar avisos anticipats sobre riscos macroeconòmics i financers i les mesures que ha que prendre per sortir-se'n. El FMI, en canvi, sí que respon a un origen més propi del dret internacional, com és l'existència d'un conveni internacional constituït, que data de 1944 i, per tant, és un organisme internacional.

A la cimera del G20 de novembre de 2011 es va continuar desenvolupant la idea d'implementar i aprofundir en les reformes del sistema financer i així es conclou en

la determinació de complir el compromís assumit a Washington al novembre de 2008 per assegurar-se que tots els mercats, productes i actors financers estiguen sotmesos a una regulació o supervisió adaptades, de manera coherent, al pla internacional i no discriminatori; i també per a millorar la capacitat de resistència dels bancs als embats financers i econòmics. La reforma dels mercats de productes derivats negociables és essencial per a construir un sistema financer més resistent, garantir que cap entitat financera massa gran pugui fer fallida i que el contribuent no assumisca els costos de la resolució, continuar la lluita contra els paradisos fiscals i jurisdiccions no cooperatives, enfortir la capacitat, els recursos i la gestió del Consell d'Estabilitat Financera...

En fi, declaracions que necessiten l'adopció d'acords amb transcendència jurídica que per a ser efectius han de ser presos amb un contingut homogeni pels Estats i organitzacions internacionals implicades.

Mentrestant, a l'Europa comunitària i també en altres països, a Alemanya i a la seua cap de govern se'ls reconeix un paper de lideratge i, en aquest moment, cal esperar que el parer de Stefan Zweig expressat el 1922 ja no siga aplicable en el segle XXI i ara resulte erroni, ja que referint-se a l'assassinat de Walther Rathenau² va dir que «el lament per ell és a la vegada el lament pel destí alemany, que en l'hora decisiva atemptà contra la seua energia operativa més forta i espiritual i va caure de nou en la vella i fatal confusió, en el furiós disbarat de la seua política constantment irreal i per això mateix eternament ineficaç».

Castelló de la Plana, 30 de desembre de 2011

Germán Orón Moratal (oron@dpu.uji.es)
Universitat Jaume I

² Text recollit a *El legado de Europa*, Editorial Acantilado, 2003.

